

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เรื่อง กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

จิรฐา จรวงษ์

คู่มือฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาคุณลักษณะ

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2556

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุณวุฒิพนธ์ ได้พิจารณา
คุณวุฒิพนธ์ของ จิรฐา จรวงษ์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร บำเรอราช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร.อาพันธ์ชนิต เจนจิต)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง เจนจิต)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร บำเรอราช)

..... กรรมการ
(ดร.อาพันธ์ชนิต เจนจิต)

..... กรรมการ
(ดร.สมพงษ์ ปั่นหุ่น)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับคุณวุฒิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกสิกร)

วันที่ 6 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2556

ประกาศคุณูปการ

การทำคุณิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร บำเรอราช อาจารย์ที่ปรึกษาหลักคุณิพนธ์ และ ดร.อาพันธ์ชนิต เจนจิต อาจารย์ ปรึกษาร่วมคุณิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำปรึกษาด้วยความอดทนและเสียสละอย่างสูง เอาใจใส่ ติดตามงานด้วยความเป็นห่วงเป็นใยตลอดมา นอกจากนี้ท่านยังสอนงานโดยทำให้เห็นใน ความเป็นครูที่ดีของศิษย์ตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่ง เจนจิต และ ดร.สมพงษ์ ปั่นหุ่น กรรมการสอบคุณิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้คุณิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอโน้มระลึกในความทรงจำตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ จันทรเรือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ อ่วมเจริญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริน ชุมสาย ณ อยุธยา ดร.ปัญญา แก้วกียูร และ ดร.สันติ แสงสุข ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณผู้บริหารและครูจากโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ให้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับ ร่างหลักสูตรและคณะครูโรงเรียนคอนเจดีย์พิทยาคม ซึ่งผู้เข้าร่วมการอบรมทุกท่านที่ล้วนมี ความตั้งใจ มุ่งมั่น เสียสละและให้ความร่วมมืออย่างดี ทำให้การฝึกอบรมครั้งนี้สามารถเสร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน รุ่นที่ 2 ที่ได้เป็น เพื่อนที่ดีในการเรียน โดยเฉพาะ อาจารย์วิไลลักษณ์ แก้วจินดา ดร.ศิริวรรณ จรัสวีวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ ทองก้อน ที่คอยช่วยเหลือและมีความห่วงใย ตลอดจนเป็นกำลังใจ ในการทำคุณิพนธ์ด้วยดีตลอดมา

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบคุณทุกคนในครอบครัวของผู้วิจัยเอง ทั้งคุณพ่อ คุณแม่ และ ลูกทั้งสองคนที่ทั้งเป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุนและมีความเข้าใจตลอดมา บุคคลเหล่านี้ เป็นกำลังสำคัญที่ผลักดันให้ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาระดับคุณิพนธ์บัณฑิต

จิรฐา จรวงษ์

49820319: สาขาวิชา: หลักสูตรและการสอน; กศ.ด. (หลักสูตรและการสอน)

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร/ หลักสูตรฝึกอบรมครู/ กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด

จรรยา จรวงษ์: การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เรื่อง กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด
สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา (THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM FOR
TRAINING TEACHER ON STRATEGIES OF TEACHING THINKING SKILL IN PRIMARY
EDUCATION LEVEL) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพ: สุนทร บำเรอราช, Ph.D.,
อาพันธ์ชนิต เจนจิต, Ed.D. 253 หน้า. พ.ศ. 2556.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่อง
กลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา และประเมินประสิทธิผลของ
หลักสูตรฝึกอบรมเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยศึกษา
ผลที่เกิดขึ้นกับครูที่เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับ
นักเรียนระดับประถมศึกษาและผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ได้รับการสอน
โดยครูที่เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียน
ระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้ทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 9 ห้องเรียน ๆ ละ 10 คน รวม 90 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น
(Stratified Random Sampling) ของโรงเรียนดอนเจดีย์พิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554
กระบวนการพัฒนาหลักสูตรอาศัยแนวคิดหลักของไทเลอร์ โดยปรับประยุกต์เป็น 4 ขั้นตอน
ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาแล้วมีความเหมาะสมในระดับมาก และมีดัชนีความสอดคล้อง
ตั้งแต่ .80 – 1.00
2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรที่เกิดขึ้นกับครู ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ เจตคติ และ
ความสามารถในการใช้กลยุทธ์การสอนพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
และนักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

49820319 : MAJOR: CURRICULUM AND INSTRUCTION; Ed.D.

(CURRICULUM AND INSTRUCTION)

KEYWORDS: THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM/ TRAINING TEACHER/
STRATEGIES OF TEACHING THINKING SKILL

JIRATHA JORAWONG: THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM FOR
TRAINING TEACHER ON STRATEGIES OF TEACHING THINKING SKILL IN PRIMARY
EDUCATION LEVEL. ADVISORY COMMITTEE: SUNTHORN BUMRERRAJ., Ph.D.,
APUNCHANIT JENJIT, Ed.D. 253 P. 2013.

The purposes of this research were to develop curriculum for training teacher on strategies of teaching thinking skills and to evaluate its effectiveness based on its implementation to Grade four to six students by those teachers who were trained by using the developed curriculum. The samples for teacher side consisted of thirty subjects derived by purposive sampling. As for student side, nine classes were strata to be sampled to derived ten from each stratum to make ninety altogether from Don Chedi Phitthayakhom school in the first semester of academic year 2554. Tyler's model of curriculum development, consisted of four steps was used in this study.

The findings revealed as follow:

1. The curriculum being developed was higher suitable with it IOC ranged from .80 – 1.00
2. The curriculum effectiveness on the teacher's in terms of understanding, attitude, and ability of employing teaching strategies had significantly developed at .01 level., and the experimental group of students had learning achievement higher at the .01 significance.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
หลักสูตรและแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร	13
การฝึกอบรม	28
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	53
แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การสอน	61
ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคิด	74
รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิด.....	81
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	100
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	111
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	113
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	114
ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร	118
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงหลักสูตร.....	126

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	128
ตอนที่ 1 หลักสูตรฝึกอบรมครูเรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา	128
ตอนที่ 2 ผลประเมินประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องกลยุทธ์การสอน ทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา	130
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	135
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	135
วิธีดำเนินการวิจัย	135
สรุปผลการวิจัย	137
อภิปรายผล	138
ข้อเสนอแนะ	141
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก	151
ภาคผนวก ก	152
ภาคผนวก ข	156
ภาคผนวก ค	209
ภาคผนวก ง	220
ประวัติย่อของผู้วิจัย	253

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 กลยุทธ์การสอนทางตรง.....	67
2 กลยุทธ์การสอนทางอ้อม	68
3 กลยุทธ์การสอนแบบปฏิสัมพันธ์.....	69
4 กลยุทธ์การสอนเน้นประสบการณ์	71
5 กลยุทธ์การสอนแบบอิสระ.....	72
6 การออกแบบการสอนตามขนาดของกลุ่มผู้เรียน	73
7 จำนวนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน	122
8 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจ เจตคติ ความสามารถในการใช้กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้ครูที่มาเป็นกลุ่มทดลองขนาดเล็ก ในการใช้หลักสูตร.....	130
9 ผลการติดตามการนำความสามารถในการใช้กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด สำหรับ นักเรียนระดับประถมศึกษา (ติดตามสำรวจ โดยผู้วิจัยหลังจากการอบรมแล้ว 1 เดือน).....	131
10 ผลคะแนนด้านทักษะการคิดของนักเรียนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้ครูที่มาเป็นกลุ่มทดลองในการใช้หลักสูตร	133
11 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจจุดเน้นและความต้องการการฝึกอบรมเพื่อจัดอันดับ ความสำคัญของเนื้อหาในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เรื่อง กลยุทธ์การสอน ทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	210
12 ผลการประเมินความเหมาะสมองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครู เรื่องกลยุทธ์ การสอนทักษะการคิด สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	211
13 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาองค์ประกอบ หลักสูตรฝึกอบรมครู เรื่องกลยุทธ์การสอนทักษะการคิด สำหรับนักเรียนระดับ ประถมศึกษา.....	212
14 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบทดสอบ วัดความรู้ เรื่อง กลยุทธ์การสอนทักษะการคิด สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	213

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
15 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบวัดเจตคติต่อการใช้กลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา.....	215
16 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบประเมินตนเองด้านความสามารถในการใช้กลยุทธ์การสอนทักษะการคิดสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา (ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม).....	216
17 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (สำหรับวัดนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยครูที่เข้ารับการอบรมไปแล้ว 1 เดือน)	217
18 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (สำหรับวัดนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยครูที่เข้ารับการอบรมไปแล้ว 1 เดือน)	218
19 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการคิดชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (สำหรับวัดนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยครูที่เข้ารับการอบรมไปแล้ว 1 เดือน)	219

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์	19
3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา	22
4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของวอล์คเกอร์	23
5 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวิส	27
6 กระบวนการของการฝึกอบรม.....	31
7 แบบจำลองการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ	32
8 แบบจำลองระบบการฝึกอบรมตามแนวคิดของเคสเลอร์	33
9 แบบจำลองระบบการฝึกอบรมตามแนวคิดของแพทริก	35
10 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิป	48
11 จุดเน้นด้านทักษะการคิด.....	81
12 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการคิดให้กับนักเรียน	98
13 แผนภาพประกอบการดำเนินงานตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรทั้ง 4 ขั้นตอน	112
14 แบบแผนการทดลอง	120